

Д.В. СКАКУНОВА,
магістр реставрації
науковий співробітник науково-
експозиційного відділу
Комунальний заклад культури
«Миколаївський обласний художній
музей ім. В. В. Верещагіна»,
м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ У МОЛОДІ (НА ПРАКТИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ МОХМ ІМ. В.В. ВЕРЕЩАГІНА)

Характерною рисою сучасного мистецтва є різноманітність напрямків, жанрів і форм. Причин цьому декілька, одна з них – небачені можливості, перш за все технічні, які змінили методи і форми творчої діяльності практично в усіх видах мистецтва. Звичаї суспільства завжди впливають на формування стилів в мистецтві. Один стиль завжди зумовлює появу наступного, а також й різні течії – стилістичні форми.

Сьогодні ми живемо в епоху постмодерну, яка базується на трьох китах: еkleктиці, модерні та декадансі. Модерн прийшов на зміну еkleктиці. Він відрізнявся витонченістю форм і в різних країнах мав свої назви: Арт Нуво (у Франції), Юргенштіль (в Німеччині) і т.д. Еkleктика, в свою чергу, жила, генеруючи ідеї різних попередніх стилів. Зрозуміло, що Модерн став своєрідним стрибком вперед у розвитку світового мистецтва. Він пропонував витончені форми не тільки в архітектурі, живописі, одязі, але і в містобудуванні. За своїм новітнім характером модерн не міг розвиватися в одному напрямку, тому мав багато відгалужень: імпрессионізм, експрессионізм, неоімпрессионізм, постімпрессионізм, фовізм, кубізм, футуризм, а також більш пізні напрямлення – абстрактне мистецтво, дадаїзм, сюрреалізм. Модерн з усією своєю витонченістю і яскравим естетством приховував зовнішні прояви негативу в будь-якій державі. Але, рано чи пізно, починають кипіти пристрасті в суспільстві і, піком цього кипіння став болючий Декаданс. Цю зміну можна яскраво продемонструвати, протиставивши витончених і естетичних моделей Альфонса Мухи (модерн) і порочних фавн Обрі Бердслей (декаданс) [5].

Зважаючи на демократичність модерну, важко чітко окреслити межі окремої його течії. В англійській мові існує два терміни: «modern art» та «contemporary art». Слово «modern» перекладається як сучасний, новий. Цей термін пов'язаний з напрямками модернізму [4]. «Contemporary» ж, будучи синонімом слова «modern» – новий, сучасний; має при цьому свій особливий сенс і, крім того, перекладається як: одного віку; однієї епохи; синхронний,

спільний. Саме його прояви ми бачимо сьогодні у мистецтві і в суспільстві в цілому.

Що ж є характерним для сучасного мистецтва? Сучасне мистецтво концептуальне. Воно завжди несе ідею, навіть коли маніфестує абсурдні речі. Для нього характерна метафоричність, недомовленість. Кожен з проявів сучасного мистецтва миттєвий, тому що воно направлено на ідею «тут і зараз». Воно знаходиться в постійному розвитку, формуванні, зміні.

Сьогодні мистецтво має зовсім іншу місію ніж класичне, вирішує інші задачі. Воно не тільки відображає зміни, а й закликає нас самих змінюватися і спільно творити майбутнє [3]. Вважається, що функцією його є балансувати роботу правої і лівої півкуль, що сприяє розвитку інтуїції, асоціативного, образного, символічного і метафоричного мислення на противагу логіці і раціоналізму, що домінували в останні століття. Проте воно не виконує основної, глобальної функції, яку протягом віків здійснювало традиційне мистецтво – естетичної, розвиваючої, гедоністичної. Основна ідея сучасного мистецтва – вирізнитись від усього усталеного і прийнятого. Такий хід речей спонукає митців також вирізнитися і погоня за «оригінальністю» часто межує з професійною непорядністю. Саме у цій гонитві за несхожістю митці втрачають власне обличчя, шарм, свою особливість і стають безликими. Для них важливим вже є не саморозвиток. При цьому художники безсоромно беруть ідеї з усіх епох, культур будь-яких народів, змішують і синтезують їх, видаючи за свої винаходи. Якщо бути педантичним, то це можна вважати плагіатом. Глобальною проблемою сучасності є прагнення митців бути не талановитими, грамотними, досвідченими, а модними, що є абсурдним, зважаючи на високі ідеали художньої культури. Тому рівень професійності майстра визначається не якістю його робіт, а розрекламованістю у ЗМІ, рекомендаціями, які частіш за все носять нав'язливий характер. Глядач поступово перестає аналізувати самостійно інформацію і довіряє думці критика, власника галереї, представника ЗМІ тощо. Значущість художника зумовлюється не смаком глядача, його художньою компетентністю, а затребуваністю його на сучасному арт-ринку. І у даному випадку головну роль відіграють тільки правильно використані PR-технології. Правильно сформована і правильно подана інформація впливає на кожну людину без виключень, проте особливим чином – на молодь, тому що молода людина постійно знаходиться у пошуку, вона більш відкрита до нового, сміливо ставиться до усіх соціокультурних явищ.

Арт-ринок все більше розширюється, і в боротьбі за покупця художники та галереї все частіше змушені вдаватися в зв'язки з громадськістю, просуваючи свою популярність і впізнаваність. Успішний піар є запорукою успіху художника на сучасному ринку мистецтва, і все це вказує на те, наскільки комерціалізований арт-ринок. Гроші все ускладнюють в мистецтві і впливають навіть на його глядачів. Тільки деякі можуть серйозно задатися питанням, чому зім'ятий папір, кинутий на брудну підлогу на попередньому показі, продається як предмет мистецтва. Але це вважається мистецтвом, якщо все вищеописане відбувається в будівлях брендових аукціонних будинків та відомих галерей.

Або якщо заявлено, що ця інсталяція має надзвичайно високу ціну. Заявлена висока ціна вже нібито свідчить про геніальність митця. Важливим є фінансовий рекорд твору. Важко заперечити той факт, що в наш час полотна автоматично стають відомими і здобувають найвищу оцінку, якщо пов'язані з матеріальним досягненням [7]. Коштовна робота стає значущою в світі мистецтва частково через її ціну (творчість Енді Уорхола, «Крик» Едварда Мунка, «Жовте, рожеве, бузкове» М. Ротко). Історія сучасного мистецтва не була б такою, якби не публікувалися офіційні результати аукціонних продажів.

Ми свідки дійсно великої кризи художньої системи. Кризи у мистецтві зустрічалися на різних етапах: від Античності до Середніх століть, від Середніх віків до Відродження. У період модерну це дадаїзм, сюрреалізм, концептуалізм. Сьогодні глядач захоплюється не енергетикою полотна сучасного художника, не передачею характеру образу або особливою художньою технікою, а акулую в формаліні або зламаним стилем. Але це все дії, направлені на те, щоб здивувати. Такі прояви викликають тільки негативну реакцію, тому ще не несуть ідеалу. Це не художня форма. Це жест, висловлювання, але не мистецтво. Руйнується принцип естетики, духу і принцип ідеалу, тобто мистецтва як високого прикладу, до якого треба прагнути, усвідомлюючи всю свою людську недосконалість.

Ми живемо в час, коли інформацію можна отримати за лічені секунди, що, безумовно, полегшує життя, але в одночас нівелює потребу людини мати безпосередній контакт з твором мистецтва. Багато людей дотримуються думки, що відвідати галерею чи музей і знайти 3-D-тур цим музеєм – ідентичні поняття. Проте репродукція не відтворює ані розміру твору, ані його енергетики. Художній музей ім. В.В. Верещагіна спілкується зі своїми глядачами і завдяки мережі Інтернет на офіційному сайті та на сторінках у соціальних мережах. Проте не слід сприймати таку можливість як альтернативу відвіданню установи. Мазок, лесування, навіть потемніння, яке з часом вже входить в образ – ці відчуття не передаються репродукціями. Є певне випромінювання тієї сили, яку віддає художник, працюючи над картиною. Це насичення передається тільки при прямому контакті. Те ж з музикою. Слухати музику в концертних залах і її відтворення навіть на новітньому носії - незрівнянно за впливом [8]. Репродукція дозволяє лише відобразити сюжет і тему залежить від усього: від розмірів, матеріалу, манери письма, від кольору, який не передається точно.

Миколаївський художній музей імені В.В. Верещагіна у своїй діяльності поєднує прагнення донести до глядача тенденції розвитку сучасного мистецтва і водночас – можливість отримати естетичну насолоду від спілкування з творами класичного світового мистецтва, комбінує класичну подачу і сучасність. Окрім експонування музейної колекції в основній експозиції та на тимчасових тематичних виставках, глядачеві завжди пропонуються сучасні експозиції: виставка російського художника Нікаса Сафронова (2012), виставка молодіжного творчого об'єднання «Айванабугу» (2013) [1], «Традиції модернізму. Одеська естетика» (2015), персональна виставка Є. Толкунова

(2016) [2]. І хоча справжні цінності не потребують популяризації, музей завжди має зацікавлювати глядачів, запрошуючи їх. Сучасне мистецтво не обмежується окремими звичними для нас видами – живописом, скульптурою, воно все частіше знаходить зв'язки з дизайном, комп'ютерною графікою і багатьма не пов'язаними, на перший погляд, сферами з мистецтвом. Проте подача сучасного мистецтва у музеях, на відміну від приватних галерей, все ж має носити класичний характер. Саме такий підхід дозволяє сучасникам бачити не тільки концептуальність таких творів, а й розуміти художню цінність та їх вплив на формування особистості. У своїй роботі музей орієнтується на різні категорії відвідувачів, їх вікові групи і має бути цікавим для всіх, бути contemporary [6]. Проте ніколи не можна забувати, що музеї є осередками культури і саме вони несуть велику місію – виховувати глядача на великих прикладах. Саме тому вони не можуть подавати роль мистецтва простіше для того, щоб бути зрозумілим, не має права влаштовувати скандальні та провокуючі перфоманси для залучення нових глядачів, а навпаки, завжди має бути прикладом, бути на щабель вище і на крок попереду, бути саме тією силою, що спонукає суспільство до саморозвитку, роздумів та естетичного зростання. Особливо такий підхід має бути орієнтованим на молодь.

Кризи мистецтва зустрічалися на кожному етапі його розвитку. Проте все неважливе і дрібне протягом часу відсіялося і залишилося тільки дійсно значуще – це той культурний спадок, яким ми володіємо, це ті шедеври, які ми бачимо у музеях світу, в архітектурі старовинних міст. І з епохи, в якій живемо зараз ми також до нащадків дійде тільки значуще.

Список використаних джерел:

1. Скакунова, Д.В. Тематико-експозиційний план виставки творчого об'єднання «Айванабугу».- Миколаїв, 2013 р.
2. Мельникова, О.С. Тематико-експозиційний план виставки «Весняний серця ритм». - Миколаїв, 2016 р.
3. Хащанская, М.К Специфика современного искусства и особенности его восприятия / М.К. Хащанская // Материалы V Всероссийской культурологической научно-практической конференции «Современное искусство в школе: новый формат». – СПб. : АППО, 2013.
4. Модернизм. [Електронний ресурс] // Материал из Википедии — свободной энциклопедии. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC>. – Назва з екрана.
5. Обри Бердслей (Beardsley). Графика стиля модерн. [Електронний ресурс] // Art context. Портрет художника с необычной стороны. – Режим доступа: <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/355-obri-beardsley.html> – Назва з екрана.
6. Музей сучасного мистецтва України. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://modern-museum.org.ua/> – Назва з екрана.

7. Проблема современного искусства: арт-рынок, художники, PR и деньги [Электронный ресурс] // Аукцион современного искусства. Art News ; уклад. Н. Ткачова – Режим доступа: <http://art-news.com.ua/problema-sovremennogo-iskusstva-art-rynok-xudozhniki-pr-i-dengi/> – Назва з екрана.

8. Эпоха репродукций [Электронный ресурс] // Культурно-информационный авторский проект Владимира Дианова / Послание Президента Музея изобразительных искусств имени Пушкина И.А. Антоновой: – Режим доступа: <http://dianov-art.ru/2016/03/13/epoxa-reprodukcij/>. – Назва з екрана.